

Художньо-естетична освіта як чинник розвитку молодшого школяра



Світлана ВЕРБИЦЬКА,

заступник директора з навчально-виховної роботи (початкова школа)

У сучасному суспільстві все відчутнішою є дисгармонія інтелектуального і морального розвитку особистості. Змінити цю ситуацію можна в умовах школи художньо-естетичного профілю, де на рівні з формуванням ключових компетенцій учня відбувається реалізація його виховного й розвивального потенціалу, спрямування молодого покоління до духовних цінностей, всебічний розвиток особистості молодшого школяра.

Початкова школа – основа подальшої освіти. Особливого значення у цьому контексті набувають ідеї О.Савченко про те, що «глибинний зміст самої назви «початкова школа», «школа першого ступеня» зумовлює виняткову роль цієї ланки і особливу відповідальність педагогів за якість її результатів. Початкова школа ... протягом чотирьох років в умовах цілеспрямованого навчання і виховання забезпечує подальше становлення особистості дитини, її інтелектуальний, фізичний, морально-етичний, мовленнєвий, естетичний, соціально-вольовий розвиток» [4, с. 101].

Для реалізації завдань початкової освіти у Миколаївській спеціалізованій школі «Академія дитячої творчості» створено умови для формування в молодших школярів стійкої мотивації до навчально-пізнавальної та творчої діяльності, потреби до самопізнання й саморозвитку; сприяння повнішому розкриттю творчих здібностей, нахилів, задатків кожної особистості у різноманітних видах творчої діяльності художньо-естетичного напрямку. На цьому етапі навчально-виховний процес здійснюється в тісній взаємодії з батьками, що забезпечує повноцінний і всебічний розвиток кожної дитини; вивчення базових загальноосвітніх предметів та дисциплін художньо-естетичного циклу в єдності та інтеграції. У початковій школі в першій половині дня передбачено викладання навчальних предметів інваріантної частини плану, а в другій – варіативної, що дозволяє «занурюватися» в профільні предмети, створювати відповідні умови для творчої діяльності.

З урахуванням характеру діяльності експериментального навчального закладу обов'язковими предметами та курсами є предмети художньо-естетичного циклу, де закладається фундамент для здобуття знань, формування вмій та навичок з певних видів декоративно-прикладного мистецтва, предметів циклу сценічних мистецтв, а саме:

- світова художня культура;
- розвиток творчого мислення;
- образотворче мистецтво;

- хореографія;
- основи театрального мистецтва.

Пропедевтичний зміст цих предметів передбачає ранню профілізацію учнів основної школи, яка полягає у можливості вибору предметів із циклу декоративно-прикладних і сценічних мистецтв. Отже, завершивши перший етап навчання, учні мають можливість первинного вибору напряму провідної творчої діяльності.

Безперечно, активність дитини в майбутньому значною мірою залежить від першого наставника, його професійної майстерності, вміння виховати розвинену, самостійну, самодостатню особистість.

З огляду на це, здійснення основних завдань щодо впровадження і реалізації оновленого змісту освіти вчителі початкової школи Миколаївської спеціалізованої школи «Академія дитячої творчості» використовують інноваційні технології у навчально-виховному процесі, а саме: особистісно орієнтованого навчання, розвитку критичного мислення, інформаційно-комунікаційні, здоров'язбережувальні, проектну діяльність. Впровадження цих технологій спрямовано на розвиток особистості учнів, підвищення якості їхніх знань, зменшення репродуктивної діяльності у навчальному процесі, оволодіння вмінням самостійно здобувати знання, дослідницькими прийомами, поліпшення фізичного та психічного здоров'я, подолання негативного впливу навчального процесу на здоров'я школярів.

Вирішенню поставлених завдань допомагає активна участь учителів початкових класів у проведенні семінарів, засідань творчих груп учителів міста, області на базі школи, а саме:

– презентації педагогічного проекту методичного об'єднання вчителів початкових класів «Впровадження програми розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» на засіданні миської творчої групи (лютий, 2012);

– Всеукраїнській конференції «Дай руку, першокласнику!» щодо підготовки до реалізації нового Державного стандарту (серпень, 2012);

– Всеукраїнській конференції щодо підготовки до реалізації нового Державного стандарту (2-й, 5-й класи) (травень, 2013);

– щорічних обласних семінарів-практикумів учителів початкових класів щодо впровадження та реалізації змісту нового Державного стандарту «Формування математичної компетентності учнів в умовах нових навчальних програм початкової школи».

З 2012 року початкова школа інтересів «Академія дитячої творчості» визнана Миколаївським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти творчою лабораторією для вчителів області з апробації програм нового Державного стандарту предметів «Математика», «Трудове навчання», «Образотворче мистецтво». Мета роботи лабораторії – підготовка педагогів до реалізації оновленого змісту початкової освіти, розвиток їхнього творчого потенціалу.

Педагоги початкової школи постійно перебувають у творчому пошуку, самі стають ініціаторами вибору різних форм міжсесійної роботи, проведення засідань методичних об'єднань, зокрема таких, як: звіт-презентація, педагогічні гостини, «круглий стіл», творча майстерня, рольова гра, театралізація. Однією із форм міжсесійної роботи методоб'єднання вчителів початкових класів є робота творчих груп. Метою їх створення є визначення основних факторів гуманізації освіти на основі вдосконалення уроку як засобу розвитку особистості вчителя й учня, шляхів підготовки до вирішення цієї проблеми. Творчі групи створено з учителів однієї паралелі 1–4-х класів.

Напрями діяльності творчої групи:

• *організаційний* – залучення до роботи педагогів, які впроваджують у навчально-виховний процес нові технології навчання та виховання, беруть участь в роботі методичного об'єднання тощо;

• *діагностичний* – передбачає експертне оцінювання створення і впровадження ефективних технологій навчання, виховання;

• *інформаційний* – сприяє підготовці за результатами роботи творчої групи узагальнювальних матеріалів та забезпечує ознайомлення з ними;

• *креативний* – забезпечує розвиток творчого потенціалу педагогів, їх самореалізацію у різних видах діяльності.

Вчителі початкової школи розглядають такі питання, як: організація роботи з упровадження

нового Державного стандарту; використання сучасних методів навчання з формування предметних компетентностей; педагогічне управління творчістю учнів – робота з обдарованими учнями, поза-класна робота.

Інновацією у підготовці до уроків є розроблення «Технологічної карти уроку», що передбачає забезпечення інтеграційних зв'язків між вимогами до навчальних програм відповідно до Державного стандарту та реалізацією цілей і завдань загальноосвітнього навчального закладу художньо-естетичного профілю. Алгоритм роботи, представлений у картах, дає змогу вчителеві виявляти і розвивати творчий потенціал учня, стимулювати до саморозвитку, самостійно навчатися й обирати завдання, розвивати логічне мислення, увагу.

Досягнення оптимального рівня освіти, виховання і розвитку школярів залежить від рівня самоосвітньої роботи педагога. Саме вона допомагає виявляти паростки передового педагогічного досвіду і новаторства. Така позиція спонукає вчителів обрати проблемні теми, пов'язані з розвитком мовлення, уяви і фантазії засобами слова, інтелектуально-творчих умінь, естетично-творчої діяльності молодших школярів на основі поширення знань про навколишнє середовище.

Результатом роботи над проблемними темами є розробка авторських програм гурткової діяльності з метою посилення індивідуальної роботи з учнями та розвитку їх творчої активності: «Розвиток естетично-творчої діяльності молодших школярів» (автор – учитель-методист О.В. Середа), «Розвиток діалогічного мовлення засобами інсценізації» (автор – учитель-методист початкових класів Н.М. Медведь).

Новим складним питанням, над яким розпочала роботу наша школа з 2014 року, стала організація інклюзивної форми навчання у загальноосвітньому закладі. Доступ до якісної освіти забезпечено дитині з порушенням опорно-рухового апарату.

У межах цього проекту сформовано команду для створення комплексного психолого-педагогічного супроводу. До її складу ввійшли вчитель початкових класів, учителі, які викладають предмети художньо-естетичного циклу, асистент учителя, практичний психолог, соціальний педагог. Супровід передбачає не тільки взаємодію педагогів і психологів у роботі з дитиною з особливими потребами, а й роботу з сім'єю, яка виховує таку дитину.

У контексті інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в єдину освітню систему постають нові завдання перед педагогами з формування відповідних складових професійної компетентності, серед яких: навички психологічної підтримки дітей з особливостями розвитку, вміння організовувати безконфліктну соціальну взаємодію таких учнів, співпрацювати з різними типами сімей, взаємодіяти з колегами.

Важливим напрямом реалізації теми експериментальної діяльності школи є організація роботи

зі здібними та обдарованими учнями з розвитку природних нахилів, уміння самовдосконалюватися. З метою подальшого розвитку особистості, надання учням можливості реалізувати свій творчий потенціал діє очно-заочна школа для учнів 3–4-х класів «Ерудит» із предметів: українська мова, математика, природознавство, «Я у світі». У рамках цієї програми вчителі початкових класів ведуть роботу над створенням шкільного банку пропозицій, інновацій щодо роботи зі здібними учнями. За даними вчителів-класоводів, учителів-предметників і психолога створюється банк даних «Юних обдарувань», де на кожного учня заведено «Картку здібного учня».

Підвищенню ефективності розвитку індивідуальних нахилів та здібностей дитини, розвитку її пізнавальних та творчих інтересів сприяє авторська комплексна програма «Розвиток творчого мислення» для учнів 1–4-х класів, розроблена психологічною службою школи. Результативність роботи у цьому напрямі засвідчує участь і перемога учнів початкових класів Миколаївської спеціалізованої школи «Академія дитячої творчості» у міських олімпіадах з базових предметів, міжнародних конкурсах. Вони також беруть активну участь у заходах щодо відзначення Дня української писемності, Міжнародного дня рідної мови тощо.

За підсумками проведених олімпіад з 2012 року спостерігається постійне збільшення призових місць. За результатами II етапу предметних олімпіад з базових дисциплін у 2013 році команда учнів 3–4-х класів посіла друге місце серед загальноосвітніх закладів міста Миколаєва, а у 2014 році – перше місце (див. рис. 1).

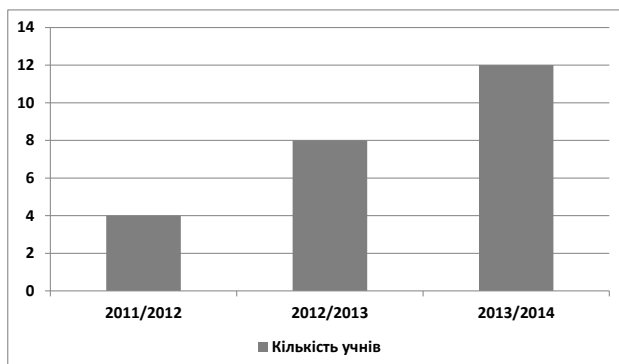


Рис. 1. Кількість призерів предметних олімпіад та конкурсів за роками

Важливого значення в початковий період навчання школярів надається позакласній та позаурочній діяльності. У шкільному навчальному процесі через його регламентованість важко забезпечити такі необхідні для розвитку дитини умови, як самоініціативність, добровільність, спонтанність, активне мовне спілкування, творчість. Саме в цей час відбуваються перші самостійні відкриття дитини. Хоча вони невеличкі, і на перший погляд, незначні, та в них – паростки майбутнього відкриття в науці, інтересу до навчання. Реалізовані можливості

впливають на дитину розвивально, стимулюють творчу діяльність.

З метою реалізації основних завдань позакласної роботи, що сприяють розвитку інтересу молодших школярів до предмета, підвищенню освітнього рівня, виявленню здібних учнів проводиться Тиждень початкової школи. Завдання заходу – формувати пізнавальну, самоосвітню та особистісну компетентність, сприяти вмінню працювати у команді, приймати рішення, реалізовувати здібності, формувати характер дитини. Важливо, аби кожна дитина усвідомила: все у світі створено людьми творчими й талановитими, завдяки наполегливій праці.

Протягом восьми років проводиться Тиждень початкової школи під гаслом «Кожна дитина талановита від природи». Мета заходу – залучення учнів до участі в предметних олімпіадах, конкурсах, іграх, проектах, змаганнях тощо. Робота в межах предметного тижня охоплює як окремих класів, так і об'єднання класів за паралелями. Кожний день тижня присвячений одному з навчальних предметів: українська мова, математика, основи здоров'я і фізична культура, «Я і Україна», День творчості («Трудове навчання», «Малюнок і живопис», «Основи театрального мистецтва», «Хореографія», предмети декоративно-прикладного циклу та сценічних мистецтв), який за традицією проводиться 14 грудня, у день Святого Наума – покровителя розуму, знань, доброчинства.

Тиждень початкової школи є підсумком роботи вчителя з колективом учнів. Педагоги допомагають кожній дитині оформити свої роботи, дають поради, плакаючи паростки дитячих талантів і здібностей. Розроблена тематика заходів предметного тижня органічно поєднує класно-урочну форму роботи з позакласною діяльністю, сприяє формуванню знань, умінь, навичок учнів, зацікавленості предметом, навчанню дітей самостійності та творчості. Учителі докладають зусиль для створення умов з метою самореалізації особистості в школі.

Для дитини молодшого шкільного віку найголовніше, щоб її побачили, а роботу відзначили. Тому дітей варто не тільки нагороджувати за високі результати, а й оцінювати докладені ними зусилля. Отже, всі учасники отримують грамоти і подарунки. Концентрація творчих виявів протягом Тижня початкової школи сприяє розширенню і збагаченню знань дітей, удосконаленню пізнавальних дій, розвитку самостійності, впевненості, зацікавленню пошуковою діяльністю. Особистість у такий спосіб самореалізується, в неї формується позитивна установка на мотиваційну діяльність, яка потребує певних зусиль і праці.

Сьогодні оновлення освіти не може не стосуватися сучасної сім'ї, залишити родину стороннім спостерігачем змін, що відбуваються, не зачепити її інтересів. Багато сучасних дітей виховуються в умовах односторонньої сім'ї, де немає бабусь, дідухів. Або, навпаки, батьки, зайняті роботою, усваються від виховання дітей. Дефіцит уваги рідних ускладнює

умови соціалізації дітей, збіднює їхнє внутрішнє життя, породжує тривожність [4]. За результатами анкетування, проведеного серед батьків, виявлено, що більшість із них вважає пріоритетним інтелектуальний розвиток дитини. Розвиткові особистісних, зокрема вольових, якостей надають меншого значення. Тому на батьківських зборах, під час проведення лекторіїв для батьків, практикумів, «круглих столів», у роботі консультативного пункту порушуються питання визначення компетентності молодшого школяра, вимог щодо підготовки дитини до навчання, формування в неї реалістичної картини світу та образу «Я», розвитку різноманітних форм активності, становлення базових якостей особистості. Інтерес батьків викликали пам'ятки «10 способів сказати «Дуже добре», «Що робити, щоб адаптація дитини до школи пройшла без ускладнень», «Готовність дитини до школи». Також для батьків створено розділ шкільного сайту «Академія дитячої творчості», де вони можуть знайти поради та рекомендації щодо виховання дітей.

Значна увага у роботі з батьками приділяється тісній взаємодії та співпраці у створенні творчих проєктів, участі батьків усього класу у підготовці та проведенні позакласних, виховних заходів. Серед них традиційні – свято Родини, День Святого Миколая, новорічні ранки, свято Писанки. Завдяки цим заходам відкриваються резерви спільної взаємодії школи з батьками, дітьми, громадою, що робить навчальне та виховне середовище гармонійним та збалансованим, спонукає всіх учасників навчально-виховного процесу до творчої діяльності. Позитивні емоції, що відчувають діти під час проведення традиційних свят, підвищують їхню здатність пізнавати й оцінювати людське життя.

Завдяки естетизації освітнього простору у молодших школярів формується естетичне ставлення до дійсності, що дозволяє розвинути високий художньо-естетичний смак, дає їм можливість зрозуміти сутність суспільно-естетичних ідеалів. Отже, діяльність МСШ «Академія дитячої творчості» спрямована на створення інноваційної системи загальної та художньо-естетичної освіти, орієнтованої на розвиток творчої особистості, здібностей і обдарувань, закладених в дитині природою, виховання соціально зрілої, високодуховної, конкурентоспроможної творчої людини – громадянина України.

Література

1. Амонашвили Ш. Размышления о гуманной педагогике / Ш.Амонашвили. – М.: Изд. Дом Шалвы Амонашвили, 1995. – 496 с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості. Сходження до духовності / І.Д. Бех. – К.: Либідь, 2006. – 270 с.
3. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В.Г. Кремень. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
4. Савченко О.Я. Виховний потенціал початкової освіти: посібник для вчителів і методистів початкового навчання / О.Я. Савченко. – К.: Богданова А.М., 2009. – 226 с.
5. Сухомлинський В.О. Проблеми всебічно розвиненої особистості. Духовний світ школяра / В.О. Сухомлинський. – Вибр. тв. у 5 т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 1. – 651 с.
6. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання / К.Д. Ушинський. – Вибр. пед. тв. – К.: 1983. – Т. 1.



Анотації

Світлана ВЕРБИЦЬКА

Художньо-естетична освіта як чинник розвитку молодшого школяра

У статті висвітлюються питання реалізації завдань початкової освіти у Миколаївській спеціалізованій школі «Академія дитячої творчості», розглянуто пропедевтичний зміст програм і курсів художньо-естетичного циклу, обґрунтовано використання інноваційних технологій у навчально-виховному процесі, шляхи організації тісної взаємодії батьків і школи. Аналізується проведення Тижня початкової школи як концентрації творчих виявів дітей.

Ключові слова: початкова освіта, взаємодія, інноваційні технології, творчі вияви дітей.

Светлана ВЕРБИЦКАЯ

Художественно-эстетическое образование как фактор развития младшего школьника

В статье освещаются вопросы реализации задач начального образования в Николаевской специализированной школе «Академия детского творчества», рассмотрено пропедевтическое содержание программ и курсов художественно-эстетического цикла, обосновано использование инновационных технологий в учебно-воспитательном процессе, пути организации тесного взаимодействия родителей и школы. Анализируется проведение Недели начальной школы как концентрации творческих проявлений детей.

Ключевые слова: начальное образование, взаимодействие, инновационные технологии, творческие проявления детей.

Svitlana VERBYTSKA

Artistic-aesthetic education as a factor of the development of a primary school student

In the article the question of realization of tasks of primary education in Mykolaiv specialized school «The Academy of Children's Creativity» is ascertained, propaedeutic content of programmes and courses of artistic and aesthetic department is scrutinized. The usage of innovative technologies in teaching and educational process and the ways of the organization of interaction between parents and school are grounded. Conducting the Week of primary school as the concentration of creative children's disclosures.

Keywords: primary education, interaction, innovative technologies, creative children's disclosures.